

ש מעתא למיקתא

האם נשים חייבות לשמוע פרשת זכור

א. נשים במצות שהזמן גרמא

גליון צ"ג / פרי תצוה - זכור / ה'תשע"ב
קהילת "חניכי הישיבות", רמות ב'

מבואר במס' קידושין (נד.) ששנים פטורות ממצות עשה שהזמן גרמא. ובטעם הפטור כתב האבודרהם (ברכת המצוות עמי' לא הוצאה אבן ישראל) כי האשה משועבדת לבעלה לעשות צרכיו, ואם היתה מחויבת במ"ע שהז"ג אפשר שבשעת עשיית המצוה יצוה אותה הבעל לעשות מצותו ואם תעשה מצות הבורא ותניח מצותו אוי לה מבעלה, ואם תעשה מצותו ותניח מצות הבורא אוי לה מיוצרה, לפיכך פטרה הבורא ממצותו כדי להיות שלום עם בעלה, ע"כ.

ובכל בו (מובא בכת"ס סי' נו) כת' דהוא משום שעליהן מוטל כל עסקי הבית. **ובאור שמח** (טומאת צרעת פי"א) כת' כי משועבדת או לאב או לבעל (ועיי' שם דיתכן דדוקא מ"ע שאין לקיימה ע"י שליח הדין כן). אולם בתורה **תמימה** (שמות פי"ג אות ג) תמה על טעם האבודרהם דלמ"ז פניות ולאמנות וגרושות תתחייבה במ"ע שהז"ג ולא שמענו חידוש כזה מעולם וכו', ע"כ. מיהו כבר כתב **הכת"ס** (נו ד"ה ויש לי מקום) שאין לעשות נפ"מ מהטעמים אלו דאין לא דרשין טעמא דקרא, וכבר הארכנו בגליונות ח' וכ' בענין אם דרשין טעמא דקרא, עיי"ש.

ואף במצות דרבנן שהזמן גרמא נשים פטורות כמבואר בתוס' (ברכות כ: ד"ה בתפילה) וכן פסקו **המ"א** (סי' תכב ס"ק ה הובא בביתאור הלבח שם ד"ה הלל) **והמ"ב** (סי' קו ס"ק ד.) [ועי' בתוס' שם דפליגי בזה על רש"י (שם ד"ה הכי פרסין תפילה). ועי' בפמ"ג (סי' תכב א"י ס"ק ה) שכת' ד"ל דרש"י מודה לתוס'. ועי' **בראש יוסף** (ברכות כ:), וכן **המגן גיבורים** (סי' ע אות א) נקט שרש"י מודה לתוס', וכ"כ **הגרי"פ לרס"ג** (עשה ב עמ' 107 טור א). ועי' **בית שלמה** (או"ח סי' קט), וראכמ"ל].

מעתה יש לדון בגדר וזמן חובת "פרשת זכור", האם היא בכלל מצות עשה שהזמן גרמא דנשים פטורות או לא.

ב. זכירת מחיית עמלק מצוה תמידית או פעם בשנה

שנינו **במגילה** (יח.) תניא "זכור" יכול בלב כשהוא אומר "לא תשכח" הרי שכחת הלב אמור הא מה אני מקיים "זכור" בפה. והנה לדעת רוב הראשונים יש עשה "זכור" ולא ש"לא לשכוח" מעשה עמלק, עי' **ברמב"ם** (עשה קפט לאוין נט), **בסמ"ג** (עשה קטו לאו רכז), **בחנינוך** (מצוה תרג ותרה), ועי' **בגרי"פ לרס"ג** (חי'ג פרשה סא ד"ה ולכן). וכ"כ **במנחת חינוך** (מצוה תרג אות ד.) ועיי"ש שכת' שמצוה זו היא **בלב ובפה**. אולם עי' במצוה ש"ל שכת' שהיא ע"י זכירה **בלב**, וצ"ע. ועי' עוד בערוה"ש (סי' סז אות ז) שכת' שבכל זכור הכתוב בתורה הכתוב הפירוש הוא בפה. וראכמ"ל].

ועיי' **ברמב"ם** (שם) שכתב שמצוה זו היא "תמידית". וכן מבואר **בסמ"ג** (שם). ועיי' **בספר חרדים** (פי"ב אות כ) שלפי הרמב"ם סגי בזכירה פעם ביום, וכן מוכח מהמ"א (סי' ס ס"ק א), וכ"כ **בפלא יועץ** (כללות ב אות ג) והוסיף שהמרבח הרי זה משובח.

אולם **בחנינוך** (מצוה תרג) כתב דלא ידוע זמן הזכירה הזאת, ואולי נאמר כי מנהגו של ישראל בפרשת זכור לקראותה בשבת בכל שנה תורה הוא ומפני זה היא שקבעו כן. אולם מסקנתו שם דעובר על זה אם לא זכר "מעולם" מעשה עמלק, ע"כ. מבואר שכל שהזכיר פעם בחייו סגי, וכ"כ **המנ"ח** (שם).

מיהו לדעת **תוס'** (ברכות יג. ד"ה בלה"ק, ומגילה יז: ד"ה כל התורה), **והרא"ש** (ברכות פי"ז ס"י ב) מצוה זו היא פעם בשנה. וכן נקט **התורות הדשן** (סי' קח). ועי' **בחת"ס** (אה"ע סי' קיט) דהיינו טעמא כי שיעור שכחה הוא שנה כמו שמצאנו בענין בתי ערי חומה, וכ"כ **המהר"ם שיק** (מצוה תרה אות ב). אולם **התורת חסד** (סי' לו אות א) כתב שע"כ צ"ל שכתוב מסר זה לחכמים והמה שיעורו שצריך להזכיר בכל שנה, עיי"ש. וכדבריו כת' **בקרן אורה** (ברכות שם). ובגליון נ"ג הארכנו בס"ד האם "מן התורה" חיוב זה הוא **מתוך ספר תורה וצבצור**, עיי"ש.

ג. חובת נשים במצוה זו

מעתה י"ל דלא מבעיא לדעת הראשונים שזו מצוה תמידית, שמצוה זו שייכת גם לנשים דהרי אינה בכלל מצות עשה שהזמן גרמא, אלא אפילו הסוברים שהיא פעם בשנה מ"מ כת' **המ"א** (סי' תרפח) דמח"ת יוצאים יד"ח בכל ימי השנה ומה שנהגו לקרותה בשבת שלפני פורים אין זו אלא מדרבנן, וא"כ נמצא דגם נשים חייבות בהזכרה (אלא שאינן חייבות לזכור דוקא לפני פורים דהרי פטורות ממ"ע שהזמן גרמא אפי' במצוה מדרבנן כנ"ל).

ובאמת מהאי טעמא כתב **בשו"ת בנין ציון** (חי"ב סי' ח) לבאר דעת **הגאון הרב נתן אדלער זצ"ל** הסובר דנשים חייבות בפרשת זכור. והביאו **בדעת תורה** (סי' תרפח), וכן נקט **המנחת חינוך** (מצוה תרג), ועי' **במהרי"ל דיסקין** (קו"א סי' ה אות קא). אולם כבר ידועים דברי **החינוך** (שם) שנשים פטורות בזכירת עמלק כי לאו בנות מלחמה ניהו. וכן פסק **בתורה לשמה** (שאלה קפז). [ועי' מש"כ בעל הברן איש חי בספרו **ידי חיים** (על סי' תרפ"ה ס"ג א). ועי' עוד **במנ"ח** (שם) ו**בבנין ציון** (שם) שתמהו על החינוך דגם נשים חייבות במחיה. שו"מ **במרחשת** (חי"א סי' כב אות ג) שכת' שנשים לאו בנות מלחמה כיון שהיא מ"ע שהז"ג מהא דרש"י מגילה ג.) דאין זמן של מלחמת מצוה אלא ביום, ובדרך זו כתב **האבנ"ז** (סי' תקט) ועפ"ז תירץ דברי החנוך שלא יהיו סותרים למצוה תכ"ה שנקט שם שנמשכים מצוות על הריגת ז' עממים, עיי"ש. ועי' **במקראי קודש** (די' פרשיות סי' ה). ו**בשו"ת תורת חסד** (סי' לו) כתב שהמנהג הוא שנשים לא הולכות לשמוע פרשת זכור בביהכ"נ שהרי לכמה ראשונים אין חיוב לקרותה בצבור ועוד שלפי החינוך פטורות לגמרי, ע"כ.

וכן משמע קצת (דנשים פטורות) מסתימת דברי **המ"ב** בסי' תרפ"ה שלא העיר מידי שנשים חייבות. ואע"פ **שהפך חיים** (ספר מצות הקצר מ"ע עו ולית קצד) כתב דמצוה זו של זכירת מעשה עמלק בפה והלאו דלא תשכח בלב נוהגת אף בנקבות, מ"מ י"ל דלשמוע מתוך ס"ת ובתוך עשרה אינן צריכין. ולכאורה היינו טעמא (שפטרם מהזכירה מתוך ס"ת וצבור) כי לרוב הראשונים מצוה זו היא מצוה תמידית. ועוד דאף לסוברים דהמצוה היא פעם בשנה מתוך ס"ת לכאורה י"ל דזה עיקר המצוה, אבל מ"מ מודים דאיכא נמי מצוה תמידית. תדע **שהמ"א** בסי' תרפ"ה מוכח דס"ל דקריאת פרי' זכור היא מן התורה, ובסימן ס' (סי' ג) כתב (ע"פ כוונת האר"י ז"ל) שבשעה שמזכיר באהבה רבה "יורבתנו מלכנו לשמך הגדול" יכוון לזכור מעשה עמלק [ועי' **בראש יוסף** (מגילה יח. ד"ה אתיא) שנקט שלפי המ"א מקיים כה"ג המ"ע, אלא שתמה עליו דהרי בעינן זכירה בפה]. אלא ע"כ דלכו"ע איכא מצוה תמידית, אלא דיש סוברים דעיקר המצוה פעם בשנה בצבור וכנ"ל. [וביוסף אומץ (סי' כג) כת' דעל ידי דברי כוונת האר"י ז"ל (המובא במ"א הי"ל) קיים הזכירה בלב, אך לקיים זכירה בפה צ"ל בפירוש בפה ענין עמלק הרשע על דרך שתקנו לקרות פרשת זכור. ועי' נ"ל **במחצ"ש** (שם)].

וכן **בכה"ח** (אות ט) כת' שלמעשה נשים אין חייבין לשמוע פרי' זכור, אבל בעיקר המצוה לזכור מעשה עמלק חייבין שהרי היא מצוה שאין הזמן גרמא ואם באה לשמוע יש לה שכן כאינה מצוה ועושה. **והמנחת יצחק** (חי"ט סי' סח) שכתב דלמעשה נתפשט המנהג ברוב הקהילות שהנשים באות לביהכ"נ לשמוע פרי' זכור. וכן דעת **הגרי"ש א שליט"א זצ"ל** (אשרי האיש פמ"א אות ח) דבזמנינו נהגו הנשים לילך לשמוע פרי' זכור, אמנם א"צ לעשות מאמץ מיוחד לזה. אמנם אשה שנהגה ג"פ לשמוע פרי' זכור יש בזה חשש נדר, ואם רוצה להפסיק לשמוע צריכה התרת נדרים, ואם היא עושה התרת נדרים בערב ר"ה כמו הגברים הרי זה התיר גם נדר זה, ע"כ. ומ"מ יעויין בגליון רנ"ה שהבאנו שלדעת רוב הפוסקים אם אין דעתה להפסיק המנהג לגמרי אלא אינה יכולה לקיים המנהג שפעם הזו מחמת אונס א"צ התרת נדרים. **ובאורחות רבינו** (חי"ג עמ' לג) כת' **שהגרי"ק זצ"ל** הקפיד שבנותיו אף כשהיו קטנות שילכו לביהכ"נ לשמוע פרי' זכור. ועי' עוד **בשד"ח** (חי"ט עמ' 230) ו**במועדים וזמנים** (חי"ב סי' קסז)].

-מסקנא דניא-

העולה לדניא, א' י"א שנשים חייבות לשמוע פרשת זכור. וי"א שפטורות. וכן עיקר. ומ"מ התפשט המנהג בזמננו ברוב הקהילות שבאות לשמוע פרי' זכור. ב' אשה שנהגה לשמוע פרשת זכור ואירע לה איזה אונס שלא תוכל לבא לשמוע, כיון שדעתה לחזור למנהגה אינה צריכה התרת נדרים.

פניני מוסר

ענין שבת זכור ומחייבת עמלק

י"ש אומרים שפרשת זכור ופרשת פרה ארומה חייבים לקראם מדאורייתא. (ש"ע סי' תרפ"ה (ר"ס

"דכתובי זכור את אשר עשה וכו' וגמרין במרא דהאי זכור היינו באמירה מתוך הספר דוקא ונלא די במה שיקבע זה בלבן וע"כ צריך הקורא לכוין להוציא כל השומעים, וגם השומעים צריכים לכוין לצאת". (משנ"ב שם).

המצוה לזכור מה שעשה עמלק לישראל

- ששנצטוו לזכור מה שעשה עמלק לישראל שהתחיל להתגרות בם בצאתם ממצרים בטרם נשא גוי וממלכה ידו עליהם. וכענין שכתוב ראשית גוים עמלק, והרגומו ריש קריביא דישאל הוה עמלק. שהכל היו יראים מהם בשומעם הדי הגדולה אשר עשה להם במצרים, והעמלקים ברוע לבם ובמזגם הרע לא שחו לבם כלל זה ויתגרו בם והעבירו מתוך כך יראתם הגדולה מלב שאר האומות... ועל זכירת ענינם זה נאמר זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים. (ספר החינוך מצוה תר"ג)

שורש המצוה - שכל המיצר לישראל שנאי לפני ה'

לכנו שכל המיצר לישראל שנאי לפני השם ברוך הוא, וכי לפי רעתו וערמתו רוב נוקדי היתה מפתחו ורעתו, כמו שאתה מוצא בעמלק כי מפני שעשה רעה גדולה לישראל שהתחיל הוא להיזקק ציונו ברוך הוא לאבד זכרו מני ארץ ולשרש אחריו עד כלה. (ספר החינוך שם)

התגברות כח עמלק בכל זמן המסוגל לתתיו העולם

וכן בכל הזמנים הגבוהים, כאשר העת מסוגלת להביא לעולם התיקון, מתגברת במיוחד קליפת עמלק למנוע זאת... וכן בימי שאלו היה ג"כ זמן פקודה קודם בנין בית המקדש והיה ראוי לבוא עולם התיקון, ע"כ היו צריכים אז למחות לגמרי את עמלק ולא להשאיר ממנו שריד ופליט... וכיון שלא קיימו זאת נדחה הקץ.

וכן גם בימי מרדכי ואסתר כשעמד עליהם התיקון והרשע עמלק, שג"כ היתה אז עת גדולה המסוגלת להביא לעולם התיקון שעמדו לבנות את בית המקדש השני... וע"כ נתגבר עליהם למנוע את התיקון המבורך. וכן בזמן עקבתא דמשיחא... והוה פי' מלחמה לה' בעמלק מדור דור' שלכאורה היין מצינו מלחמת ה' בעמלק בכל דור, אלא הכוונה לזמנים של פקידה שהקב"ה חפץ כבר להביא את עולם התיקון, אך קליפת עמלק מתגברת או ביותר למנוע עולם התיקון מכח השלטון שנתן להם הקב"ה. (נתיבות שלום שם עמ' רצז)

שלום עמלק ע"י מחיית הרע שבתוכו -

כל איש ישראל צריך למחות חלק הרע המכונה "עמלק" שטמון בלבו. (ספר עבודת ישראל, פרשת זכור)

- וכן היה אמר מרן רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, דבזמן הזה שאין לנו אפשרות להרוג את עמלק הגשמי, כי איננו יודעים מיהו עמלק, כיון שבא סתחריב ובלבל את העולם [וכמש"כ במנחת חינוך מצוה תר"ד] אזי עיקר מצוה מחיית עמלק בזמננו היא לעקור את כח טומאת עמלק שבקרב לב ש כל אדם ואדם. (קוטרס בעיני פורים וחושש אדר עמ' עז)

- וזה אומר "זכור את אשר עשה לך עמלק" בלשון יחיד, שנאמר לכל יהודי ויהודי, שבכל מעשה רע שעושה היהודי מחוץ לקליפת עמלק, ובכל דבר טוב שעושה היהודי משבר את הקליפה.

ואמנם ידי חובת המצוה יוצאים בקריאתה פ"א בשנה, אבל היא שייכת בכל יום, שיהודי יזכור את המלחמה עם עמלק בכל מעשיו והליכותיו. (נתיבות שלום פרשת זכור, סוף שמות עמ' רחצ)

מחיית עמלק ע"י שנאת הרע -

דינאל [מקעלם] זצ"ל היה אומר, כדי לקיים כראוי את מצוה מחיית עמלק, צריך לבא עם גבורה ואכזריות ושנאה... פה צריך לבא עם שנאה עצומה של הרע. (לקט רשימות מהגר"נ

נתן מאיר ואנטפולג, עמ' 10) - כל אחד נולד עם חלק הרע בפנים, וחובתו בעולמו לחתק אותו, ואם אין שנאה של רע, אי אפשר למחות את הרע שנמצא בתוכנו, אם נעצרים והמתבוננים קצת ברשעות של הרשעים, בזה עובדים קצת על שנאת הרע... ואם מכירים את הרע בחוץ, מתחילים לאט לאט לראות את הרע הפנימי ג"כ. (שם עמ' 10)

שנאת הרע היא מבחו לאהבת ה' -

אנחנו אומרים בכל יום פעמים "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך" ומכוונים מאד, אבל אם האדם רוצה לדעת באמת כמה

שתה יין בסעודת פורים, האם מותר לו לענות בדבר הלכה

א. איסור הוראה כשהוא שתי

שינוי בכריתות (ג) דהשוטה רביעית יין אל יורה ולמדו כן מהא דכתיב בתורה (ויקרא פ"א ט"א) "יין ושכר אל תשתו וגוי ולהבדיל בין הקדש ובין החול ובין הטמא וגוי ולהורות את בני ישראל". וכן פסק הרמב"ם (ביאת המקדש פ"א ה"ג, לאו עג) דאסור לכל אדם להורות כשהוא שתי. ועיי"ש (ה"ד) דמותר לשיכור ללמוד תורה ואפי' הלכות ומדרשות והוא שלא יורה, ואם היה חכם קבוע להוראה לא ילמד שלימודו הוראה היא. והביאו הש"ך (סי' רמב סס"ק ט). ועיי' במ"א (רס"י תקטס).

וכ"כ החינוך (מצוה קנב) דמניעת ההוראה בשתי נהגת בזכרים, וכן באשה חכמה הראויה להורות. [ועיין לענין דין אשה בתנית בגליון מ"ד]. וכל מי שהוא חכם גדול שבני אדם סומכין על הוראתו, אסור לו לשנות לתלמידיו והוא שתי, שהלימוד שלו כמו הוראה.

ב. טעם האיסור

ובטעם האיסור י"ל דמחשש טעות איתנין עלה, וכן מצאנו בערוה"ש (יו"ד סי' רמב אות לג) דאסור להורות שתי כדי שלא יבא לטעות. וכן משמע מהתומים (סי' ז אורים ס"ק ה) שהרי לדעתו אף לסוברים דלענין ממון ליכא איסור לדון בשתי היינו דוקא אם אינו דן יחיד, עיי"ש. וכדבריו פסקו הנה"ת (שם ס"ק ה) והערוה"ש (שם אות ה). אולם מהלבוש (ח"מ סי' ז אות ד) נרא' שגזרת הכתוב היא, ועיי' לקמן ובחינוך (שם).

ג. הוראת איסור והיתר ודיני ממונות

וכ"ז בהוראת איסור והיתר, אבל לענין דיני ממונות, עיי' בתורה"ד (ח"א סי' מב) בשם תוס' (סנהדרין מב. ד"ה העוסקין) דשתויי יין מותרים לדון. ועיי' בזה בתוס' (סנהדרין ה: ד"ה אי גמיר). ובשו"ע (ח"מ סי' ז סעי' ה). ובשו"ת הב"ח (סי' מא) כת' דעכ"פ המחמיר תע"ב. ועיי' עוד בשבות יעקב (ח"א סי' קמ) ובמשכנות יעקב (ח"מ סי' ו).

ד. שאר דברים המשכרים

והנה לדעת הרמב"ם (ביאת המקדש פרק א ה"ג) והחינוך (שם) אף על שאר דברים המשכרים חל איסור הנ"ל (וכגון אם אכל תמרים או שתה חלב ונטבשה דעתו). וכן פסק הרמ"א (יו"ד סי' רמב סעי' ג) דזוהר כל אדם שלא יורה כשהוא שתי יין או שאר דברים המשכרים. וכ"כ במ"ב (סי' צט ס"ק א) לענין תפילה, ועיי"ש דבשאר משקים לא בעינן שיעור רביעיית אלא דמי"מ בעינן שיהא בו כדי לשכר רביעיית. וכ"ז דלא כהרמב"ן (ויקרא שם) שנקט שאינו חייב על שאר דברים המשכרים. ועיי' עוד בחזון יחזקאל (כריתות ספ"א ד"ה רבי יהודה) אם בשאר דברים הוי מה"ת.

ה. יין תוך הסעודה

וכתב הרמב"ם (שם ה"א א-ה) דכל זה אם שתה רביעיית יין חי בבת אחת, אבל אם שתה יותר מרביעיית מן היין אע"פ שהיה מזוג ואע"פ שהפסיק ושהה מעט מעט לפי השכרות עד שלא ישאר משכרותו שום דבר, עיי"ש. [וכן מבאר במ"ב (סי' טז ס"ק א)] ועיי' במ"א (סי' צט ס"ק א) בשם סמ"ק (סי' קלג) דין שבתוך הסעודה אינו משכר [נעמי תניג סי' ד"א ד"ה דגם שלפני המזון אינו משכר]. אולם ובהגהות הסמ"ק (שם) כתב דאם סעד סעודה שמחה כגון סעודת יו"ט או סעודת פורים אע"פ שלא שתה אלא בסעודה אין להורות, ע"כ. ולמעשה המ"ב (סי' ק) סתם בזה כהסמ"ק, אלא דכת' בשם הפמ"ג דכל זה לפי מה שמבין בדעתו. [ועיי' בשאגת אריה (סי' יח ד"ה וני"ל). ועיי' עוד במ"א (סי' צט ס"ק ד) דשינה הרבה מפיגה את היין וכן פסק המ"ב (סי' ק) ועיי' בב"ש (הא"ע סי' קכא ס"ק א) בערוה"ש (הא"ע אות ח)].

ו. יינות של זמנינו

מיהו בתרומת הדשן (ח"א סי' מב) יצא לחלק בין יינות שלנו ליינות שלהם שהיו חזקים הרבה ומשכרין ד"ל דברביעית שהוא מועט, אין לאסור ביינות שלנו, אולם פשיטא דאם ישתה ממנו הרבה משכר ליה. אולם עיין בסוף דבריו שמסיק שמי"מ יש לזוהר בזה. וכ"כ בשמו בדרכי משה (יו"ד שם אות ה).

ועיין ברמ"א (יו"ד סי' רמב סעי' ג) דכתב דזוהר כל אדם שלא יורה כשהוא שתי יין או שאר דברים המשכרים. ומסתמת דבריו מוכח שיש לזוהר אף ברביעיית. וכן משמע מהדרכי משה הנ"ל ומהש"ך (שם). אולם הסמ"ע (סי' ז ס"ק יא) והתומים (אורים ס"ק ה) נקטו דבשתית רביעית אין חשש [אלא דשם איירי לענין דין, ד"ל דקיל כמבואר לעיל בהגה]. וכן הב"י (א"ח סי' צט) הביא דברי התורה"ד (להקל ברביעיית) לענין תפילה. והרמ"א (שם סעי' א) פסק כוותיה, דלכן אין נוהרין ביינות שלנו, שאין חזקים, שמתפללין אע"פ ששתו רביעיית ויותר. אלא שהמ"ב (סי' צט ס"ק יז) נקט דדברי הרמ"א (לענין תפילה) הם ליישב המנהג. ולפ"ז למעשה נבד"ד יש להחמיר.

ז. יין מזוג

ומ"מ עיין עוד בתורה"ד (שם) שהשוה דין יין לענין הוראה לדין יין לענין ברכה. ומצינו בפמ"ג (סי' רד א"א ס"ק טז) שכתב שכל שאין רוב מים ברכתו בפה"ג. וכן פסקו הכה"ח (שם ס"ק לב) והאור לציון (פ"כ אות יח) [ועיי"ש שבכל אופן העיקר אם יש בו טעם יין מהני אבל לא מתיקות בעלמא. וזה דלא כהעולת תמיד (סי' רד) והערוה"ש (סי' רב אות ג) דביינות שלנו אם נתערב מעט מים בו אין מברכין עליו בפה"ג]. אולם במ"ב (סי' רד ס"ק טז) מבואר דאף אם מזוג יינו במים, כל שיש בו טעם וריח יין ודרך למזוג מברכים עליו בפה"ג. [ולענין תפלה כתב המ"ב (סי' א) שאם מזוגו אפילו במעט מים, אם שתה עד רביעיית לית לן בה].

ז. גדר הוראה האסורה

אלא דאכתי יש לדון בגדר ההוראה שאסורה. דהנה ברמב"ם (שם פ"א ה"ג) כת' דאם הורה בדבר שהוא מפורש בתורה שאף צדוקים מודים בו מותר להורות, כגון שהורה שהשרץ טמא והצפרדע טהור והדם אסור. וכן נקט החינוך (שם). ובתרומת הדשן (ח"א סי' מב) כת' דלפ"ז נר' דצריך לזוהר מאד בדבר, דאפי' הוראה לענין "נותן טעם לפגם", ויבטל בששים" שנויי יין אסורים להורות בהן, דהא לאו זיל קרי בי רב הוא. וצדוקים לא מודים בהו, ע"כ. והמהרי"ק (סי' קסט) כתב דעכשיו בזה"ז כל דין שהוא מבורר בפוסקים מותר לשתי להורות אותו דין. והביא דבריהם בדרכי משה (יו"ד שם אות ה).

והרמ"א (סי' רמב סעי' ג) כת' דזוהר כל אדם שלא יורה כשהוא שתי, אפי' בדבר פשוט, אם לא שהוא דבר ברור בפוסקים וזיל קרי בי רב הוא, ע"כ.

ותמה עליו הש"ך (שם ס"ק כא) דמדברי הרמב"ם והתורה"ד הנ"ל נראה דאפילו הוא דבר ברור בפוסקים כל שאינו מפורש במקרא דהצדוקים מודים בו אסור להורות, וכ"כ הב"ח (אות ה), ואע"פ שנמשך אחר דברי המהרי"ק מ"מ הוא יחיד, ואפשר דמש"כ הרמ"א דבר ברור בפוסקים טעות סופר וצ"ל בפוסקים, ע"כ. [ובאמת הט"ז (שם ס"ק א) הבין שכונת הרמ"א לפסוק כהתורה"ד דדוקא דבר שהצדוקים מודים בו רשאי לענות].

אולם בערוה"ש (שם אות לג) כת' דליכא טעות סופר בדברי הרמ"א, שהרי עיקר הטעם דאסור להורות שתי הוא כדי שלא יבא לטעות, ודבר המפורש בפוסקים כמו נותן טעם לפגם או ביטול בסי' לא שייך בזה טעות, ולדין דבר המפורש בפוסקים הוה בכלל "זיל קרי בי רב", אלא דבזמננו לא שייך דבר המפורש, ע"כ.

ועכ"פ מסתבר דבזמנינו שדברי הפוסקים והכרעותיהם כתובים ופרוסים לפנינו, וכמו במ"ב וכדו', נראה דאף כששתה יותר מרביעיית אם מראה הדבר מפורש בספר י"ל דלכו"ע שרי דלא שייך בזה טעות.

מסקנא דדינא-

העולה לדינא, יזהר כל אדם שלא יענה בדבר הלכה כשהוא שתי יין או שאר דברים המשכרים. ויש מקילים אם שתה רק רביעיית. ומ"מ דבר שהוא מפורש בפוסקים וזיל קרי בי רב הוא, אין חשש.

אבהת ה' יש לו, הוא יכול לברוק את עצמו ולראות כמה שנהא יש לו לרע, וזה השיעור של אבהת ה' שיש לו, כמו שכתבו אוהבי ה' שנוא רע". (לקט רשימות ע"נ, בשם בעל הברכת שמואל) מחיית עמלק בכת התורה - "והבה היותר חזק למלחמה בעמלק הוא כח התורה, כמו דחוינן שבעת שישאל רפו ידיהם מן התורה והיה חסר להם כח התורה, או מיד ריבא עמלק.

ואילו ביהושע כתיב "יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך אהלה" שהיה עוסק בתורה יומם ולילה באהלה של תורה, וכח התורה החזק שלו השלים את מה שרפו ידיהם מן התורה, ועיי"ז ויחלה יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב, כח התורה שלו היה הנשק שעל ידו הכריע את קליפת עמלק". (נתיבות שלום פרשת זכור, סוף שמות ע"נ רחצ)

מחיית עמלק - כהקדמה לשמחת פורים

פורים - "חז"ל שהורונו את הדרך כדי להתעלות במדרגות ולהגיע אל התכלית, הורונו כי הדרך המוליכה אל שמחת פורים, היא מצות מחיית עמלק, שתוכנה מחיית הרע.

וכשם שלפני השלימות והשמחה הכללית שלעתידי לבוא מבואר בקרא (עובדיה א, כא) כי יקדם להם "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשיר", כך הורו חז"ל שלפני השמחה הפרטית חייבת להיות שבירת היצר - מחיית עמלק. ומכאן שכל שמחה שלא קדמה לה שבירת היצר, אין שמה שמחה. וכל הענינים החיצוניים הנראים כשמחה, אינם אלא איבוד של יום קדוש שבספרים הק' העמידוהו כיום של מעין תחית המתים (עי' מחשבות חרוץ מר' צדוק הכהן סו"ס יט). (הג"ר משה שוואב, מערכי לב ע"מ קט)

חיינות שבת זכור - חיבה גדולה ויחידה נודעת להם לישראל לשבת המסורה לפורים שבת פורשת זכור, חיבה הנובעת מחיוב המצוה הניתוסף בשבת זו, ה"ה מצות עשה דאורייתא של קריאת פרשת זכור.

חיבת המצוה המתאחדת עם חייבות מצות שמירת שבת ועשייתה כהוגן כדכתיב 'שמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת...'. (מרב ח"ם פרק ה')

מעלת שבת זכור שכוללת את חשיבות הפורים

המאחזים ב' הענינים, הם כח הש"ק והן בח' זכור את אשר עשה לך עמלק, שבשבוש הזה חל פורים שעינינו מחיית עמלק, והארות הפורים ישנן כבר בראש שלפניו, כדאיכא בכרכת אברהם שהשבת שקודם יו"ט יש בה כבר כל הארות היו"ט, וההשפעות השייכות אליו נמשכות בש"ק שלפניו. והרי בשש"ק זו יש את כל המדרגות והגלויים השייכים לפורים, שיש בה ענין זכור את אשר עשה לך עמלק, וכן ענין קיימו וקבלו שהוא קבלת התורה מרצון, וגם בחי' כל הפושט יד נותנים לו, דאיכא בספ"ק שיהודי הפושט ידו להש"ת נותנים לו כל משאלות לבו...". (נתיבות שלום פרשת זכור, סוף שמות ע"נ טז)

ענין מחיית עמלק דוקא בשבת

ומעלת שבת זכור - "ובשבת הזאת שבת זכור, ישנן ב' הבחינות של זכור את יום השבת לקדשו וזכור את עשה עשה לך עמלק, אשר ב' ענינים אלו יחדיו מהוים את תכלית השלמות של עבודת ה'.

כאמור דהשבת היא בבחי' הנשמה של כל תרי"ג מצוות, כי שורש התכלית של כל תרי"ג מצוות הוא אבהת ה' ודבקות בה, וזה מתקיים בשבת שהיא בבחי' צדיקים וישיבים ועטוריהם בראשיהם ונהנין מזיו הכיכנה...

וענין זכור את אשר עשה לך עמלק הוא עקירת הרע, למחות את שורש הקליפה והרע של העולם. וכמו שישנה בכללות העולם, כך יש בה חלק השייך לכל יחיד בעבודתו הפרטית, לעקור מקורו את קליפת עמלק הוא שורש הרע...". (נתיבות שלום פרשת זכור, סוף שמות ע"נ טז)

נער מתוך קונטרס "עבודת יום הפורים" מהזורת אדר תשע"ב